

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA HEMŞİRELİK BÖLÜMÜNDE ÖĞRENİM GÖREN ERKEK ÖĞRENCİLERİN MESLEĞE YÖNELİK ALGILARI

A.Burak KAHRAMAN¹

Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR²

Ayşegül ÖZCAN³

ÖZET

Cinsiyet rollerinin sosyo-kültürel olarak bölünmesi ve toplum tarafından kategorileştirilmesi sosyolojinin ve sosyal bilimlerin ilgi alanına girmektedir. Toplumsal alanda cinsiyete farklı anlamlar yüklenmektedir. Meslekler toplumun yüklediği cinsiyet kalıpları ve ayrımlarına göre şekillenmektedirler. Hemen hemen her toplumda toplumsal cinsiyet rolleri ile bağlantılı meslek ayrımları oluşmuştur. Kadınlara özgü işleri tanımlamak amacıyla 70’li yıllardan itibaren pembe yaka kavramı kullanılmaktadır. Bu işlerden biri olan hemşirelik mesleği de çoğu toplumda kadın mesleği olarak bilinmektedir. Çalışmamızda toplumsal cinsiyet bağlamı içerisinde hemşirelik bölümünde okuyan erkek öğrencilerin meslek algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksekokulu, hemşirelik bölümünde farklı sınıflarda öğrenim gören 17 erkek öğrenci ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Genellikle ekonomik kaygılar nedeni ile tercih edilen hemşirelik mesleği ağırlıklı olarak kadınların mesleği olarak görülmektedir. Görüşülenlerin sadece güç gerektiren durumlarda erkek hemşirelerin faydalı olacağına inandıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Erkek Hemşireler, Pembe Yaka, Mesleki Farklılaşma, Meslek Algısı, Güç, Öğrenci

¹ Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

² Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

³ Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksekokulu

PROFESSION PERCEPTION OF MALE STUDENTS WHO STUDY NURSERY IN CONTEXT OF SOCIAL GENDER

ABSTRACT

The socio-cultural separation and of sexual roles and their categorization by the society is an interest of sociology. In social field, different means are implied to sex. Professions are shaped upon gender patterns and separations that are implied upon them by the society. In nearly every society, professions are separated by according to accepted gender roles. To describe female dominated jobs, the term pink collar has been used since seventies. Nursery is one of these professions and it is known as a women profession in many societies. In our study, in context of gender, it is tried to determine the profession perception of male students who study nursery. To this purpose, 17 male nursery students from different classes in Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Semra and Vefa Küçük College of Health were interviewed deeply. The nursery profession which is usually chosen because of economic anxiety, is widely seen as a woman profession. It is concluded that the interviewed people believe that male nurses will only be useful in conditions where physical force is needed.

Key Words: Gender, Male Nurses, Pink Collar, Profession Differentiaton, Profession Perception, Power, Student.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyal bilimlere kazandıran Ann Oakley'e göre, "cinsiyet" (sex) biyolojik erkek kadın ayrımını anlatırken, "toplumsal cinsiyet" (gender) erkeklik ve kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (akt. Marshall, 1999: 98).

Toplumsal cinsiyet; biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen "cinsiyet konumu" ya da "cins kimliği"dir. Toplumsal cinsiyet yalnızca cinsiyet farklılığını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de belirtir (Berkday, 2012: 16). Söz konusu kullanım kadınların farklı şekillerde tahakküm altına alınmasına ilişkin ortak payda olarak ifade edilen kadınların doğurganlığı ve erkeklerin fiziksel olarak daha güçlü olmaları gibi biyolojik açıklamaları açık bir biçimde reddeder. Aksine toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklere ilişkin uygun rollerin tamamen toplumsal koşullarda üretildiğini ifade eden kültürel inşalara işaret etmenin bir yoludur (Scott, 2007: 11). Bu rollerin kadın ve erkek üzerinde oluşturulması belli süreçlerden geçerek gerçekleşir. Bu süreçler, rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma ve içselleştirilmedir. Aile, öğretmenler, arkadaş grupları ve medya gibi toplumsallaştırma etkenleri aracılığıyla gerçekleştirilen bu öğrenme, kadınlık ve erkeklik rollerini biyolojik kadınlık ve erkeklikten farklı olarak bu süreç içerisinde üretir (Connell, 1998: 79).

Üretilen bu kadınlık ve erkeklik rolleri toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterse de genel olarak erkek kamusal alanı kadın ise özel alanı temsil eder. Çağlar boyunca erkeğin korumacı, güçlü, karar verici, otorite sahibi özelliklerine karşılık kadının korunması gereken, zayıf, yumuşak ve ince, itaat eden özellikleri ön plana çıkartılır. Günümüz modern toplumunda kadının da bir ölçüde kamusal alana girmesine rağmen kalıplaşmış olan bu özelliklerin hala geçerli olduğunu söylemek

mümkündür. Bu bağlamda kadın ve erkeğin meslek farklılığı günümüzde hala belirgindir. Kadına genellikle atfedilen özelliklerine uygun olarak öğretmenlik, hemşirelik gibi kadının sevecen ve ince karakterini ortaya çıkaracak mesleklerin uygun olduğu düşünülürken, erkeğe güç gerektiren daha üretici ve ön plana çıkabileceği mesleklerin uygun olduğu düşünülür. Kadının iyi bir eş, anne, çocuk bakıcısı ve ev içi işleri yapan rolü karşısında erkeğin dışarıda çalışan, ailesini koruması ve onlara bakması gereken, güçlü rolü meslek seçiminde de belirgin bir etkiye sahiptir.

Ancak günümüzde yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşümler, özellikle gençlerin meslek seçiminde kalıplaşmış geleneksel rollerinin dışına çıkmasına sebep olmaktadır. Bu cinsiyet ayrımcılığının en azından meslek seçimi konusunda yavaş yavaş aşıldığının bir göstergesi olsa da geleneksel rollerin ve toplumsal cinsiyet kalıplarının varlığının ortadan kalkması anlamına gelmemektedir.

1. TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ERKEK HEMŞİRELER

Sürekli gelişen ve değişen dünyada, toplumun hemşirelik mesleğine yönelik bakışı da gün geçtikçe değişmekte ve gelişmektedir. Günümüzde kişiler arası ilişkilere dayanan dinamik bir süreç oluşu ve meslek ölçütlerinden biri olan cinsiyetler arası eşitlik nedeni ile hemşirelik mesleğinin de her iki cins tarafından uygulanabileceği kaçınılmaz bir gerçekliktir (Kocaer vd., 2004: 23).

Sözlük anlamı itibari ile insanların sağlıkla ilgili her tür problemlerine odaklanarak onlarla ilgilenen, bakım ve özen gösteren kişilere hemşire denilmektedir (Liminana Gras vd., 2013: 135). Sağlık sistemi içinde önemli bir yeri olduğu kabul edilen hemşirelik sağlıklı-hasta bireyi tüm boyutları ile bir bütün olarak ele alan tek sağlık disiplini (Kaya vd., 2011: 18).

Hasta, yaralı ve düşkünlere yardım ile başlayan hemşirelikte inanılan aksine tarih boyunca hemşireler hep erkek olmuştur. Bizans ve Roma dönemlerinde ondan önce Orta Çağ'da, özellikle şövalyelerin ve askerlerin sağlıklarından erkek hemşireler sorumlu olmuşlardır. Manastırlarda ilk

örgütlü hasta bakım hizmetlerini “dekon” adı verilen erkekler ve “dekones” adı verilen kadınlarla beraber gerçekleştirmişlerdir. Amerikan İç Savaşı’nda (1861) kadın hemşireler erkek hemşirelerin yanında görev almış ve yaralılar ile ilgilenmişlerdir. Savaşın bitiminden sonra ise kadınlar sağlık ve tıp alanında daha fazla ilgilenmeye başlamışlardır. 1941’de Amerika ordusunda kadınlardan oluşan Hemşire Birliklerinin kurulması ile birlikte hemşirelik mesleği tamamen kadınların hakimiyetine geçmiştir. Avrupa ise bu dönüşümü Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşamış Florence Nightingale (1820-1910) hemşirelerin en önemli figürü haline gelmiş ve hemşirelik kadın mesleği olarak algılanmaya başlanmıştır. Hatta Nightingale kadınların tabiatları gereği bakıma ve hemşirelik mesleğine daha uygun insanlar olduklarını yazılarında belirtmiştir (Evans, 2004: 321). Böylelikle hemşirelik toplumsal algı içerisinde kadınların hakim olduğu bir alan haline gelmiştir. Bu algıya ilave olarak tüm dünyada kadın hareketlerinin artması da kadınların iş hayatında daha fazla temsil edilmesi şeklinde sonuçlanmıştır. Fakat bu iş alanlarından kadınların en yoğun olarak bulunduğu meslek ise hemşirelik olmuştur. Kadınların hemşirelik mesleğinde yoğunlaşması sonucu bu alana girmek isteyen erkek hemşireler bu sefer toplum tarafından garip karşılanmaya başlamıştır (Liminana Gras vd., 2013: 135-136).

Türkiye’de de durum dünyadan farklı değildir. Türkiye’de 1954 yılında çıkarılan hemşirelik kanununda yasal olarak erkeklerin hemşire olarak çalışması yer almazken, 50 yıldan fazla bir süre yürürlükte kalan bu yasa, günümüzün gereksinimlerine yanıt vermediğinden ve bir kadın mesleği olduğuna ilişkin maddeyi barındırdığından 2007’de yeni hemşirelik kanunu ile bu durum değiştirilmiştir. Böylece 2007’de yapılan yasal düzenlemeler ile hemşirelikte cinsiyet ayrımı ortadan kalkmıştır ve günümüzde erkekler yasal olarak hemşire olabilmektedirler (Kaya vd., 2011: 18).

Fakat buna rağmen hem dünyada hem Türkiye’de erkek hemşire sayısı istenilen düzeye çıkamamıştır.

Bunda toplumun mesleklere yüklediği cinsiyetçi ayrımlar ve belli mesleklerde belli cinsiyetlerin

yoğunlaşması oldukça etkili olmuştur. Hemşirelerin birçoğunun kadın olması ve hemen hemen tüm kültürlerde ve dillerde hemşire anlam olarak kadına ait rol ve görevleri tanımlayan, kız kardeş, sütanne, ebe vb. gibi kavramlar ile kullanılması, ister istemez toplumsal roller ve statüler açısından hemşirelerin kadın olması gerektiği algısını doğurmaktadır.

Bir mesleğin geçerli olan statüsü o mesleği oluşturan grubun toplumdaki imajı ile yakından bağlantılıdır ve bu oluşan imaj meslek üyeleri için büyük önem taşır. İmaj bir kimsenin bir topluluğun kendisi ile ilgili olarak başkalarında yaratmak istediği ya da bıraktığı izlenimdir. Meslek imajı ise bir grubun toplum tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlerin yaygın biçimde kabul edilmesidir. Bireyler herhangi bir meslek üyesinde gördükleri veya yaşadıkları bir deneyimden yola çıkarak o meslek üyeleri hakkında bir sonuca varmaktadırlar. Toplumun hemşirelik imajı hakkındaki görüşü hemşirelik mesleğini, meslek üyelerini ve meslek adaylarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Çelik vd., 2013: 148).

Erkek hemşireler ile ilgili yabancı literatürde de erkek hemşirelerin cinsiyetçi roller nedeni ile toplum tarafından kadınlar ile özdeşleştirilmiş mesleklerde zaman zaman sıkıntı çektikleri vurgulanmaktadır (Zamanzadeh vd. 2013, Clow ve Ricciardelli, 2014, Liminana Gras vd., 2013, Rajacich vd., 2013). Yoğun erkek egemen cinsiyetçi roller nedeni ile bu problemlerin erkek hemşireler arasında mesleğe karşı ilgisizlik ve soğuma ile karşılaşıldığı vurgulanmaktadır. Aslında cinsiyetçi roller nedeni ile sosyal alanlarda ufak gerilimler yaşanmasına rağmen bu mesleğe karşı bir soğuma ya da erkek hemşirelerin kadın hemşirelere yönelik karşıt tepkiler oluşturmalarına neden olacak düzeyde olmamaktadır. Bunun nedenleri arasında çalışmaya başlamadan önce saha hakkında ön deneyim sahibi olmadan politik ve mevcut cinsiyetçi teorilerden hareket ederek konuya yaklaşmak yer almaktadır.

Cinsiyet rolü teorisi literatürü oldukça geniştir. Kavramın teorileştirilmesi 1930'lara dek uzanır. Cinsiyet rolü teorileri farklı birçok yaklaşımla ele alınmıştır. Temelde aynı olmalarına rağmen ayrıntılarda fark ortaya çıkabilmektedir (Connell, 1998: 77-78). Soyun sürdürülmesinde kadın ve erkeğin üstlendiği düşünülen rollere göre biçimlenen cinsiyet rolleri, kadınlar ile erkekler arasındaki fark ve ilişkileri, onların biyolojilerinin değil toplumşallamanın ürünü olarak gören bir perspektif doğrultusunda kavramlaştırılmıştır (akt. Marshall 1999: 98). Ayrıca cinsiyet rolü teorisi toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilerek de kullanılmaya başlanmıştır. Bu kullanımların ana fikri ise erkek veya kadın olmanın anlamı, kişinin cinsiyetiyle belirlenen genel bir rolün canlandırılmasıdır. Bu bağlamda cinsiyet temeline dayalı "erkek rolü" ve "kadın rolü" olarak iki cinsiyet rolü mevcuttur (Connell, 1998: 77-78). Bu roller, mesleki farklılaşma söz konusu olduğunda da etkisini göstermektedir. Sosyolojide cinsiyet rolü teorisine göre meslekler cinsiyetçi kalıplara göre bölündüğü için belli bir süre sonra bölünen mesleklere sadece hangi cinsiyet toplum tarafından daha uygun olarak algılanmışsa sosyal rollerin de o şekilde oluşacağı vurgulanmaktadır. Örneğin çocuk bakımı gibi işler bahsedildiğinde akla hemen kadının gelmesi gibi. İlave olarak insanlar bu ayrımları biyolojik temellere göre yaptıklarında sosyal rollerdeki bu ikilemi ve ön yargıları daha da güçlendirmektedirler (Clow ve Ricciardelli, 2014: 447). Bu ayrımlar daha çok mesleklerdeki belli cinsiyetlere yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin 2000 yılı Kanada Sağlık Enstitüsü raporuna göre ülkedeki erkek hemşirelerin oranı sadece %4,8'dir. 2006 Kanada Hemşireler Birliği'nin raporunda bu oran altı sene sonra %5,6'ya yükselmiştir. Erkek hemşirelerin son yıllarda sayıları hızla artmasına rağmen Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de bu oran hala toplam %10 civarındadır (Burkhardt ve Nathaniel, 2007; Dyck vd., 2009; Roth ve Coleman, 2008; akt. Liminana Gras vd., 2013: 137). İspanya İstatistik Ofisi verilerine göre İspanya'da erkek hemşire oranı %16,4'tür (Liminana Gras vd., 2013: 137). Türkiye'de de diğer ülkelere benzer bir şekilde erkek hemşire sayısı

oldukça düşüktür. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2013 yılı verilerine göre insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde çalışan, 453 bin kişinin kadın, 259 bin kişinin erkek olduğu belirtilmiştir (TÜİK, 2013). TÜİK tarafından 2015 yılında yayınlanan "Rakamlar Ne Diyor? 2015" verilerine göre Türkiye'de 2013 yılındaki hemşire sayısı 139 bin 544'tür (TÜİK, 2015). Gerek literatürde gerekse TÜİK verilerinde erkek ve kadın hemşire sayıları/oranları ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de erkek hemşire sayısının oldukça düşük olduğu varsayılabilir.

Tüm dünyada erkek hemşireler gerek toplumda gerek üniversitelerde birçok önyargı ve sosyal bariyer ile karşılaşmaktadır. Üniversitelerdeki bariyerler arasında özellikle cinsiyetçi ders kitapları (hemşirelik mesleği ile ilgili örnek fotoğraflarda sadece kadınların yer alması vb.), okul programlarının cinsiyetçi bir şekilde düzenlenmesi ve ders hocalarının hemşirelerin sadece kadınlarmış gibi ders anlatmaları yer almaktadır.

Mesleklerdeki cinsiyetçi ayrımlaşma sonucu ön yargılar da beraberinde gelmekte ve bu iki durum birbirini desteklemektedir. Örneğin Bartfay ve Bartfay'ın 2007'de yaptığı çalışmaya göre kadın hemşirelerin %93'ü hemşireliğin erkeklerden ziyade kadınlara, doğaları gereği daha uygun bir meslek olduğunu savunmuşlardır (akt. Clow ve Ricciardelli, 2014: 447).

Toplumdaki sosyal normlar ve kültür, mesleki rolleri de belirlemektedir. Toplumdaki genel kanı, erkek ve kadın hemşirelerin hastaları, cinsiyetlerinden bağımsız olarak gördükleri yönündedir. Ama gerçekte erkek hemşireler kadın hastalardan, kadın hemşireler ise erkek hastalardan çekindiklerini ifade etmişlerdir ve kendi cinsinden olan hastalar ile daha rahat iletişim kurduklarını belirtmişlerdir (Kaya vd., 2011). Holroyd ve Chan (2002) çalışmalarında hemşirelik bölümü öğrencilerinin ideal hemşireyi hem erkeksi hem de kadınsı özellikleri bir arada bulundurması gerektiği şeklinde tanımladıklarını tespit etmişlerdir (akt. Rajacich vd., 2013). Çelik vd. (2013) çalışmalarında benzer bir

şekilde araştırmaya katılan kişiler, hemşirenin öncelikli olarak bakımlı ve temiz olması gerektiğini daha sonra hem sert hem de şefkatli olması gerektiğini belirtmişlerdir. Hemşirelik imajı hem sert erkeksi hem de şefkatli kadınsı bir şekilde tanımlanmaktadır.

Jinks ve Bradley (2003)'in çalışmasında da hemşirelik öğrencileri bu işin sadece kadınlara ait olmadığını erkeklerin de çok iyi bir şekilde hemşirelik yapabileceklerini belirtmişlerdir (akt. Rajacich vd., 2013:72). Bununla birlikte erkek hemşireler çalışmaya başladıklarında hastanelerde bazı sosyal bariyerlerle karşılaşmaktadırlar. Özellikle kadın doğum ve kadın hastalıkları ile ilgili ünitelerde bu oran artmaktadır. Özellikle psikolojik olarak kadın hastalarla iletişim kurmada birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Böylece erkek hemşireler bu alanlarda oldukça büyük stres ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Rajacich vd., 2013:72).

Diğer yandan bazı kadın hemşireler erkek hemşirelere bu mesleğin kadınlara ait olduğunu hissettirerek ve belirterek erkek hemşireler üzerinde baskı kurmaktadırlar (Rajacich vd., 2013:76). Erkek hemşirelerin bu alanda daha rahat çalışabilmeleri için makro alanda toplumda, mikro alanda hastanelerde, geleneksel cinsiyet önyargıları kırılmalı ve topluma hemşirelik mesleğinin sadece kadınlara ait bir alan olmadığı belirtilmelidir (Fisher, 2011:48).

Kültürde, mesleki imajlar dolayısı ile hemşire imajı oldukça önemlidir. Hemşirelik imajını etkileyen faktörler kitle iletişim araçları, yetersiz ve kalitesiz iletişim, toplumsal görülebilirlik, hemşirelerin üniforma seçimi (genel anlamda kadınsı ve cinsellik öğelerinin öne çıkarılması), hemşirelerin davranışları ve genel toplumsal cinsiyetçi yaklaşımlardır. Bu yargılardan dolayı toplumun nezdinde hemşirelere yönelik bir olumsuzluk varsa bundan hemşireler sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak etkilenmektedirler. Özellikle hastane elemanlarına yönelik saldırıların altında da bu tip olumsuz toplumsal imajlar yatmaktadır (Rezaei vd., 2012: 81). Kitle iletişim araçları ile haber programlarında

devamlı hastane yönetimini ve doktorları suçlayan bültenlere yer verilmesi, mağdur olan hastaların görüntülerinin reyting amacı düşünülerek daha çarpıcı bir hale getirilerek verilmesi gibi örnekler halkta doktorlara ve hemşirelere karşı şiddet duygularını pekiştirme etkisi yaratabilmektedir. Bu nedenle bilinçli bir yayın politikası ile halkın kültürel seviyesi de göz önünde bulundurularak yürütülmelidir. Kitle iletişim araçları topluma birçok cinsiyetçi önyargıları yaymaktadır. Televizyon programlarında ya da dizilerde hemşireler çoğunlukla kadın (kadını da genellikle seksi ve bedensel sunumu ön planda olacak şekilde) olarak vurgulanmakta, istenmeyen ya da komik bir durumda erkek hemşirelerden faydalanılmaktadır. Aslında bu süreç tam tersine çevrilerek kitle iletişim araçlarından bu tip tabuların yıkılmasına yönelik programlar hazırlanıp yayınlanması sağlanabilmelidir.

Toplumsal cinsiyet açısından erkeklik, toplumsal boyutta dolayısı ile iş dünyasında da hep güç ve liderlik ile birlikte anılmıştır. Bu nedenle erkek hemşirelerin kadın hemşirelere oranla iş tatmin düzeyleri daha düşük seviyede olmaktadır. Örneğin hastalar erkek hemşireleri doktor sanarak her dediklerini yapmakta ve inanmakta, doktor olmadıklarını öğrendiklerinde ise davranışları tamamen tam tersi durumda değişmekte olduğu tespit edilmiştir (Rezaei vd., 2012: 86). Bu tür olumsuz tecrübeler erkek hemşirelerde iş memnuniyetsizliğini daha da arttırmaktadır. Kadınlar ise toplumda daha çok anaç, ılımlı ve yardımsever olarak tanımlandığı için meslek memnuniyeti daha fazladır. Toplum erkekleri geleneksel olarak daha yüksek statülü işlerde görmeye alışık ve tersi bir durum olduğunda bunu kabullenmesi zaman almaktadır. Kaya vd. (2011)'nin toplumdaki erkek hemşire imgesi üzerine yaptıkları çalışmada katılımcıların %39,7'sinin erkek hemşirelerin yoğun bakım, ameliyathane ve acil gibi özel alanlarda çalışması gerektiğini belirttiklerini ifade etmişlerdir. Egeland ve Brown (1989)'un benzer bir çalışmasında da katılımcılar erkek hemşirelerin yönetim ve eğitim işlerinde veya bazı özel alanlarda daha başarılı olacaklarını belirtmişlerdir (akt. Kocaer vd. 2004). Aynı şekilde Kocaer vd. (2004)'nin Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğretim

elemanları ve öğrencilerinin hemşirelik mesleğine erkek üyelerin alınmasıyla ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Kocaer vd. (2004). Hemşire adaylarının %92'si erkek hemşirelerin acil servislerde ve ameliyathanelerde çalışması gerektiğini vurgularken, %79,9'u erkek hemşirelerin kadın doğum ve çocuk servisinde çalışmalarını istememişlerdir. Çelik vd. (2013)'nin yaptığı ve Erzurum il merkezinde bulunan 3 Aile Sağlığı Merkezi (ASM)'nin hizmet bölgesinde yaşayan 18 yaş üstü 634 bireyin katıldığı çalışmada katılımcılar kadın hemşirelerin yönetici olmaması gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcılar farkında olmadan kendi cinsiyetçi bakış açıları tarafından erkek hemşirelere daha üst statüde görevleri atfetmişlerdir.

Sonuç olarak hemen hemen her toplumda iş ve meslek seçimleri cinsiyet ayrımcılığına en açık alanlar olarak kabul edilmekte ve görülmektedir. Toplumlarda benzer niteliklerde sosyo- kültürel çevreleri dahilinde toplumsal cinsiyet ayrımı ve algısı oluşmaktadır, fakat bu algılar farklılaşabilir ve değişebilir. Erkeklerin de hemşire olmaya başlaması bunun iyi örneklerinden biridir. Önceden toplum tarafından kadınların ve erkeklerin yapacağı işler ayrılmış ve onaylanmıştır. Toplum her bireyden benzer rol kalıpları beklemektedir. Kadınların, erkeklerin hakim oldukları meslek ve iş kollarında istihdam olmaları teşvik edilirken erkeklerin, kadınların hakim olduğu alanlara girmeleri hoş karşılanmamaktadır. Kadınların alanları daha düşük ücretli, kadınsı ve daha düşük statülü iş kolları olarak algılanmakta ve bu iş kollarını seçen erkekler bu peşin hükümler ile karşılaşmak zorunda kalmaktadır (Kmec, 2008: 259). Çalışmamızda erkek hemşire adaylarının bu tip toplumsal algılardan ne kadar etkilendiklerini kendi mesleki ve toplumsal değerlendirmelerinden yola çıkılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

“Pembe yaka” Louise Kappe Howe tarafından ortaya atılan (Howe, 1977) ve daha çok kadınların yaptığı hemşirelik, sekreterlik, bakıcılık, tezgahçılık, anasınıfı öğretmenliği gibi işler için kullanılan bir kavramdır. Dewan and Gebeloff (2012) New York Times’da yayınladıkları bir makalede, Amerika Birleşik Devletleri’nde 2000-2010 yılları arasında elde edilen verilere göre kadınlar tarafından yürütülen işlere giren erkeklerin sayılarında ciddi oranda artış olduğunu, 2020 yılına kadar ise bu işlerin üçte birinin erkekler tarafından doldurulacağını belirtmişlerdir. Yine bu makalede, 1970 ile 1990 yılları arasında Amerika’da pembe yakalı işleri tercih eden erkeklerin yabancı ülkede doğmuş ve dil problem yaşayanlar olmasına rağmen, durumun artık değiştiğini, iyi eğitilmiş erkeklerin umutsuzluktan daha çok kendi istekleri doğrultusunda bu işleri seçtikleri belirtilmiştir. Ülkemizde Hemşirelik Yasası’nın 2007 yılında değişmesiyle birlikte, erkeklerin de hemşirelik yapabilmelerinin önü açılmış ve Hemşirelik Meslek Yüksek Okullarına erkek öğrenciler alınmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ülkemizde erkekler için nispeten yeni bir meslek olan hemşirelik mesleğine aday olan öğrencilerin maruz kaldıkları toplumsal algılar ve bunlardan ne kadar etkilendikleri kendi mesleki ve toplumsal değerlendirmelerinden yola çıkılarak tespit edilmeye ve toplumsal cinsiyet algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma betimsel bir çalışma olup, mevcut durumu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü’nde farklı sınıflarda öğrenim gören 17 erkek öğrenciye 2014 Mayıs ayında yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşme çizelgesi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler bire bir olup açık uçlu soruları destekleyici mahiyette görüşme esnasında ilave sondaj soruları sorularak sahadan derinlemesine bilgiler alınmaya çalışılmıştır. Görüşmeler katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiş daha sonra bu görüşmeler aynı şekilde deşifre edilerek metin

haline getirilmiştir. Katılımcıların isimleri çalışmada belirtilmemiş sadece katılımcılara görüşme sırasına göre numaralar verilerek kodlanmıştır. Çalışmamızdaki amacımız, hemşirelik bölümünde farklı sınıflarda öğrenim gören erkek öğrencilerini hemşire olmaya iten faktörler, hemşirelik ile ilgili toplumsal ve kişisel görüşleri, algıları ve yaşadıkları sorunlar üzerinden incelemeler yapmaktır.

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

1 numaralı katılımcı, 22 yaşında 3. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Anne ve babasının eğitim durumu ilkokuldur. *2 numaralı katılımcı*, 22 yaşında, 4. Sınıftadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Anne ilkokul, baba lise mezunudur. *3 numaralı* katılımcı, 22 yaşında 4. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi ve babası lise mezunudur. *4 numaralı* katılımcı, 22 yaşında ve 4. sınıftadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. *5 numaralı* katılımcı, 22 yaşında 3. Sınıftadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi lise, babası ise üniversite mezunudur. *6 numaralı* katılımcı, 21 yaşında 3. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi okuma-yazma bilmemektedir. Babası ise üniversite mezunudur. *7 numaralı* katılımcı, 21 yaşında, 2. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. *8 numaralı* katılımcı, 21 yaşında ve 2. sınıftadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. *9 numaralı* katılımcı, 20 yaşında, 2. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. *10 numaralı* katılımcı, 30. yaşında ve 2. sınıfta okumaktadır. Doğum yeri İç Anadolu Bölgesi ve en uzun süre yaşadığı yer Marmara bölgesidir. Annesi lise, babası ise üniversite mezunudur. *11 numaralı* katılımcı, 18 yaşında ve 1. sınıftadır.

Doğum yeri Akdeniz ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi önlisans, babası lise mezunudur. **12 numaralı** katılımcı, 19 yaşında ve 1. sınıftadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer Akdeniz bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. **13 numaralı** katılımcı, 20 yaşında ve 1. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi üniversite, babası ise lise mezunudur. **14 numaralı** katılımcı, 19 yaşında ve 1. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer Akdeniz bölgesidir. Annesi okuma-yazma bilmemektedir, babası ise ortaokul mezunudur. **15 numaralı** katılımcı, ise 20 yaşında ve 2. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi okuma-yazma bilmemektedir, babası ise ilkokul mezunudur. **16 numaralı** katılımcı, 20 yaşında ve 2. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer Akdeniz bölgesidir. Annesi ve babası ilkokul mezunudur. **17 numaralı** katılımcı, ise 28 yaşında ve 4. sınıfta okumaktadır. Doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer İç Anadolu bölgesidir. Annesi lise babası ise üniversite mezunudur.

Katılımcılardan Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi hemşirelik bölümünü dokuz kişi birinci tercihinde, bir kişi üçüncü tercihinde, yedi kişi ise dört ve daha yukarı bir tercihinde yazdıklarını ifade etmişlerdir.

3.2. KATILIMCILARIN HEMŞİRELİK BÖLÜMÜNÜ TERCİH ETME NEDENLERİ:

Meslek seçimi bireyin birçok meslek türleri arasından kişiliğine en uygun olduğunu düşündüğü ve doyum sağlayacağına inandığı işi tercih etmesidir. Türkiye’de üniversite sınavına giren gençlerin birçoğu genellikle meslek seçimlerini ekonomik yani parasal, bazen ailevi sebeplerle yaptıkları ve bazen de tesadüflere bıraktıkları görülmektedir. Özünde insanı sevmeyi ve yardım etmeyi içeren aile ve toplum sağlığını korumaya yönelik hemşirelik mesleği tesadüflere bırakılarak seçilemeyecek mesleklerden biridir (Kavurmacı ve Küçükoğlu, 2014: 2).

Çalışmada görüşülen öğrencilerin bu bölümü seçme nedeninin çoğunlukla ekonomik olduğu görülmüştür. Görüşülen öğrenciler mezun olduklarında KPSS ile atanma puanlarının diğer bölümlere göre düşük olduğunu bu nedenle okulu bitirdiklerinde atanmalarının kolay olduğunu, özel ve devlet hastanelerinden yoğun bir şekilde talep edildiklerini belirtmişlerdir. Alacakları maaşın diğer meslek gruplarına göre değerlendirdiklerinde oldukça yüksek olduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle öğrencilerin ileride mezun olduklarında herhangi bir iş bulma kaygıları bulunmamaktadır. **4 numaralı** katılımcı ilk 12 tercihe hemşirelik yazdığını son 12 tercihine de köyde hayvanları olduğu için veterinerlik yazdığını belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında katılımcılar genellikle ekonomik nedenlerden dolayı bu mesleği tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Zamanzadeh vd. (2013) çalışmalarında hemşire olmak isteyen erkek öğrencilerin öncelikle mezun olduktan sonra kolaylıkla iş bulabilecekleri, ekonomik olarak ortalama iyi bir gelire sahip olabilecekleri ve ailelerinin onları desteklemeleri sayesinde hemşire olmaya karar verdiklerini belirttiklerini belirtmiştir. Benzer şekilde Kavurmacı ve Küçükkoğlu (2014) çalışmalarında erkek hemşire adaylarının bu mesleği en çok iş bulmada ki kolaylık nedeni ile tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

1 numaralı katılımcı gittiği dershanede, rehber öğretmenin kendisine ilk tercih olarak mühendisliklerle ilgili bölümler yazdırdığını, hemşireliğe soğuk baktığını belirtmiştir. **1 numaralı** katılımcı, aslında rehber öğretmenin dersane reklamında mühendisliği kazanmış birinin daha iyi olacağını düşünerek kendisine mühendislik tercihinde bulundurduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. **2 numaralı** katılımcı hemşirelik bölümüne isteyerek gelmediğini, asıl olarak mimarlık okumak istediğini belirtmiştir. Hemşirelik bölümünü tercih etmesinde asıl olarak iş bulma kolaylığı ile ailesinin maddi durumunun iyi olmaması sebebiyle tercih ettiğini söylemiştir.

3 numaralı katılımcı aslında mühendislik ile ilgili bölümlerde okumayı çok istediğini ama iş bulma ile ilgili sıkıntı yaşayabileceğini düşünerek, bu bölümü tercih ettiğini belirtmiştir. **3 numaralı** katılımcı

rehber öğretmen kendisinin iş imkânı açısından bu bölümü tercih etmesinde yönlendirici olduğunu ifade etmiştir. **4 numaralı** katılımcı tamamen maddi çıkarları için bu bölüme geldiğini aslında hemşirelik bölümünde okumak istemediğini belirtmiştir. **8 numaralı** katılımcı sosyal çevresinde kendisinin hemşire olacağını kolaylıkla söyleyemediğini fakat iş bulmadaki kolaylık nedeni ile bu bölümü tercih ettiğini belirtmiştir. **9 numaralı** katılımcı hemşirelik bölümüne maddi açıdan kolay iş bulabileceğini düşündüğü için geldiğini belirtmiştir. Fakat geldiği için pişman olduğunu aslında mühendis olmak istediğini belirtmiştir. Cinsiyet ve meslekler olgusu açısından mühendislik erkek mesleği olarak toplum tarafından kabul edilmiştir. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında erkek hemşire adayları aslında mühendislik, polislik, askerlik gibi toplum tarafından erkeklerin yapabileceği düşünülen meslekleri istediklerini belirtmişler fakat istedikleri mesleklerdeki atamalar konusundaki problemler neticesinde iş bulma kolaylığı nedeni ile hemşireliğe yönelmişlerdir. Bunlara ek olarak **11 numaralı** katılımcı iş bulmanın bu bölümde kolay olmadığı bir durumda hemşirelik bölümünü asla yazmayacağını ifade etmiştir. Sonuçta erkek hemşireler bu bölümü iş bulmadaki kolaylık açısından tercih etmektedirler.

11, 12, 13 ve 17 numaralı katılımcılar ise çevrelerinde bulunan ve toplum tarafından sevilen herkese yardım eden hemşirelerin bu mesleğe girişlerinde rol oynadığını belirtmişlerdir. Clow ve Ricciardelli'nin (2014) çalışmasında hemşirelik okuyan öğrencilerin %86'sı ailelerinden veya çevrelerinden tanıdık birinin hemşire olduğunu söylemişlerdir. Yine aynı şekilde çalışmamızda öğrencilerin %67'si çevrelerinde tanıdıkları bir erkek hemşire olduğunu belirtmişlerdir. Yine Rajacich vd. (2013) çalışmalarında erkek hemşirelerin birçoğu çevrelerinde ya da ailelerinde hemşire olan biri olduğunu, hastalandıklarında ya da bir hastalarını hastaneye tedaviye götürdüklerinde burada yaşadıkları iyi deneyimlerin ve başkalarına yardım etmenin verdiği mutluluğun hemşire olmalarında etkili olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmamızda benzer sonuç karşımıza çıkmıştır. Bu durum hem

sosyal etkileşim ile (katılımcının ailesi ve sosyal çevresinde tanıdığı ve sevilen bir hemşirenin olması) hem de katılımcıların daha önceki yaşadıkları ya da karşılaştıkları olumlu tecrübeler sonucunda (katılımcıların toplumsal algılarında kırılmanın başkaları tarafından daha önce gerçekleştirilmesi) karar vermelerinde ve tercihlerinde kolaylaştırıcı bir etkide bulunmuştur.

3.3. FİZİKİ GÜÇ VE MESLEK İLİŞKİSİ:

Hemşirelik tüm dünyada kadınların baskın olduğu mesleklerden biridir ve insanoğlunun var oluşu ile başlayan hemşirelik, kadının şefkatli, şifa verici rolü ve doğasında bulunan fedakarlık ile özdeşleşmiştir. Erkeğin bakıcı rolü için uygun olmadığı anlayışı sonucunda hemşirelik erkeklere uygun görülen “güçlü olma” özelliğiyle bağdaştırılmıştır. Bu da toplumsal cinsiyet kalıplarının mesleğe yüklenen özellikler bakımından hemşireliğe nasıl uyarlandığının göstergesidir. Yapılan görüşmelerde erkek hemşireler güç olgusu etrafında kendilerini ve mesleklerini tanımlamışlardır. Erkek ve güç imgesi erkek hemşirelerin bu meslekte faydalı olabilecekleri alanları belirlemede, anlamlandırmada ve bu alanları aklileştirmede başat görevi üstlenmiştir. Hemşirelik mesleğinde kadınların çoğunlukta olduğu dönemlerde hemşirelik genellikle kadına atfedilen şefkatli, şifa verici gibi özelliklerle tanımlanırken, erkeklerin bu mesleği seçmeye başladığı günümüzde hemşirelik erkeklere atfedilen güçlü olma özelliğiyle tanımlanmaktadır. Görüşülen erkek hemşire adayları, kendi içlerinde güce dayalı iş bölümü yapmakta olduklarını ifade etmişlerdir. **1, 2, 4, 6, 7, 8 ve 11 numaralı** katılımcılar, kadın hemşireleri daha ince ve nazik olarak tanımlamakta ve onların iğne yapma, damar yolu açma, serum takma gibi işleri yaptıklarını, erkek hemşirelerin ise hasta kaldırma ya da banyo yaptırma gibi fiziki güç isteyen işleri yaptıklarını belirtmişlerdir. **17 numaralı** katılımcı ise acil servislerin daha yoğun olması sebebiyle ve hastaların zaman zaman hemşirelere sinirli, kaba ve sert davrandığını söyleyerek bunun altından kadınların kalkamayacağını bu yüzden acil servislerde erkek hemşirelerin yer alması gerektiğini belirtmiştir.

3.4.HEMŞİRELİK VE DİĞER MESLEKLER İLE İLGİLİ CİNSİYETÇİ TUTUMLAR:

3.4.1.HEMŞİRELİK İLE İLGİLİ CİNSİYETÇİ TUTUMLAR:

Genel anlamda katılımcılar böyle bir ayrımın olmaması gerektiğini belirtmektedirler. Fakat belli mesleklere göre cinsiyet ayrımının oluşturulmasını onaylamaktadırlar ve gayet doğal bulmaktadırlar. Cinsiyete göre meslek paylaşımını **1 numaralı** katılımcı doğal olduğunu ve bunun insanın doğasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Hemşirelik mesleğinde de erkek ve kadın hemşireler arasında ayrımların olması gerektiğini **1 numaralı** katılımcı şöyle ifade etmiştir: “Ebelik bölümü ile ilgili işlerin sadece bayanların yapması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kadın doğumda staja gittiğimizde cinsiyetten dolayı birtakım sıkıntılar yaşadım. Kadın hastalar erkek olmamızdan dolayı çekimser davrandılar. Aynı şekilde bizimde çekimser olmamız sıkıntı oluşturdu. Mesela kadın doğuma ilk ben girmek istemedim ikincisinde ise hasta beni istemedi.” **2 numaralı** katılımcı de güç gerektiren mesleklerde erkeklerin çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bu ayrımın aslında oldukça doğal ve olması gerektiğini savunmuştur.

Görüşülen erkek hemşire adayları, hastane ortamında erkeklerin güç gerektiren işlerde tercih edildiğini, kadınların ise daha rahat ve güç gerektirmeyen, hafif işlerde tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında sağlık kuruluşlarında kadın hemşirelerin büyük çoğunluğu fiziksel şiddet görmektedir. Bu nedenle güç gerektiren zor koşullarda problemlili bir hasta veya hasta yakını ile uğraşmak ya da hastanın taşınması gibi uğraşlar kadın ve erkek hemşireler tarafından erkek hemşirelerin görevi olarak algılanmaktadır. Bu tip güç algıları erkek hemşirelere güç ve statü sağlamak ve cinsiyet ayrımcılığını arttırmaktadır (Liminana Gras vd., 2013: 137, Kocaer vd., 2004: 26).

Kocaer vd. (2004) erkek hemşirelerin mesleğe alınmasının getireceği avantajlar ile ilgili çalışmalarında katılımcıların %81'i en yüksek cevapla erkek hemşirelerin fiziksel güç gerektiren işlerde yardımcı olacaklarını ve en büyük avantajın bu olacağını belirtmişlerdir. Erkek ve güç algısı yaptığımız araştırmada ayrı bir kategori olarak ortaya çıkmıştır. **1 numaralı** katılımcı, güç gerektiren konularda erkek hemşirelerin daha faydalı olduklarını, erkek hastaların banyo yaptırılmasında kendilerinin bu görevi üstlendiklerini belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde ameliyatlarda hastaların yataktan kaldırılıp, taşınmasında erkek hemşirelerin daha faydalı olduklarını düşünmektedirler. Erkeklerin güç gerektiren konularda kadınların ise kadın hastalıkları ile ilgili alanlarda istihdam edilmesinin daha iyi olacağı görüşündedirler. **4 numaralı** katılımcı, hemşirelik mesleğinde aslında erkek gücüne ihtiyaç duyulduğunu, el becerisi gerektiren daha hassas konularda ise kadın hemşirelerin daha becerikli olduklarını düşündüğünden, böyle bir ayrıma gitmektedir. **5 numaralı** katılımcı, kadın hemşire aday arkadaşlarının da erkek hastalar ile ilgili müdahalelerde utandıklarını, bu nedenlerden erkek hastalar ile erkek hemşirelerin ilgilenmesinin bu tarz problemleri özellikle mahremiyet yerleri ile ilgili tedavilerde ortadan kaldırdığına inanmaktadır. **6 numaralı** katılımcı, hemşirelik mesleğinin aslında kadınlar için daha zor olduğunu düşünmektedir. Çoğu zaman güç gerektiren bir meslek olduğunu düşündüğü için erkeklerin bu meslek için daha faydalı olduğunu söylemektedir. Kadın hemşirelerin hastalarla iletişim açısından erkek hemşirelerden daha iyi olduğunu **2 numaralı** katılımcı dile getirmiştir. Bunun dışında erkek hemşirelerin kadın hemşirelerden herhangi bir farkın olmadığını dile getirmiştir. **6 numaralı** katılımcı kadın hemşirelerin erkek hastaların ve yakınlarının laf atması nedeni ile sıkıntı yaşayabileceğini bu noktada erkek hemşirelerin bu gibi sıkıntılarla karşılaşmayacağını belirtmiştir. Özellikle hastane acil servislerinde günümüzde bu sebeplerden daha fazla erkek hemşire istihdam edildiğini söylemiştir. Acil servis gibi olağan dışı durumların oluşabileceği ortamlarda kadın ve erkeğin maruz kalabilecekleri davranışların farklı olacağı görüşü sonucunda katılımcı acil

servislerde daha fazla erkek hemşire istihdam edildiği sonucuna varmaktadır. Kadınların zor durumlarla başa çıkabilmesinin erkeğe göre daha güç olduğu varsayımı yine kadın ve erkeğin birbirinden farklı ve kadının bazı konularda erkeğe göre daha zayıf kabul edildiği toplumsal cinsiyet kalıplarına uymaktadır. Ayrıca kadın doğum ile ilgili derslerden bir fayda alamadıklarını çünkü ileride kadın doğum ile ilgili zaten bir kadın hasta ile ilgilenmelerinin bu tip bir sosyal ortam içerisinde oldukça zor olduğunu düşünmektedirler. **8 numaralı** katılımcı kan alma, damar açma gibi daha ince işlerin kadın hemşirelerin yapması gerektiğini, ağır işleri güç gerektiren işleri de erkek hemşirelerin yapması gerektiğini belirtmiştir. **10 numaralı** katılımcı da güç gerektiren mesleklerin erkeklerin yapması gerektiğini belirtmiştir. Bu bakışa tam ters olarak **3 numaralı** katılımcı cinsiyet farklılığının hemşirelik mesleğinde çok önemli olmadığını belirtmiştir. Hatta çoğu kadın hemşirenin aslında işini sevmeyerek yaptığını ifade etmiştir. Hemşirelik mesleğinin aslında erkeklere daha uygun olduğunu belirtmiştir. **3 numaralı** katılımcı toplumda kadının hep bakıcılık rolü ile eş tutulduğundan aslında otomatikman hemşirelik mesleği ile aynı algılandığını ifade etmiştir. Her ne kadar katılımcılar toplum tarafından konulan toplumsal cinsiyet engelleri ile karşılaşılırsa da yapılan görüşmeler doğrultusunda çalışmamızda edindiğimiz kanı erkek hemşire adaylarının toplumun genelinden daha ılımlı ve daha az cinsiyetçi tutum takındıkları şeklindedir. Hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin diğer disiplinlerde öğrenim gören öğrencilerden daha eşitlikçi ve toplumsal cinsiyet anlamında daha bilinçli olmaları gayet doğaldır. Gerek derslerinde aldıkları gerek çevrelerinde karşılaştıkları olaylar onların sosyal duyarlılıklarını geliştirmektedir. Benzer şekilde Clow ve Ricciardelli'nin (2014) çalışmasında da hemşirelik bölümü öğrencileri diğer bölüm öğrencilerine oranla daha olumlu tutum ve davranış içerisinde olduklarını ve cinsiyetçi yaklaşımlardan kaçındıklarını belirtmişlerdir.

3.4.2. DİĞER MESLEKLER İLE İLGİLİ CİNSİYETÇİ TUTUMLAR:

4 numaralı katılımcı iş yükünün daha ağır olduğu mesleklerde doğal olarak erkeklerin çalışması gerektiğini, kadınların daha nazik işlerde ya da daha az güç gerektiren işlerde çalışması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca kadınların yapacağı sınırlı mesleklerin olduğunu kadınlar için en ideal mesleğin sınıf öğretmenliği olduğunu belirtmiştir. **11 numaralı** katılımcı da evde, ev ve çocuklarla ilgili sorumlukların kendi üzerlerinde olacağından dolayı kadınların daha kolay yapabilecekleri işleri öğretmenlik vb. tercih etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

7 numaralı katılımcı toplumda cinsiyetlere göre meslek ayrımının olduğunu kendi ailesinde de bu ayrımın geçerli olduğunu belirtmiştir. **7 numaralı** katılımcı tüm kız kuzenlerinin öğretmenlik tarzı mesleklere yöneldiğini, erkek kuzenlerinin ise subaylık, polislik gibi meslekleri tercih ettiklerini söylemiştir. **9 numaralı** katılımcı herkesin her mesleği yapabileceğini belirtmiştir. **15 numaralı** katılımcı herkesin kendine yakışan mesleği yapması gerektiğini belirtirken, meslekleri cinsiyetçi bir ayrıma tabi tutmaktadır. Lise öğretmenliğinin daha çok erkeklere yakışacağını, kadınların ise daha çok okul öncesi öğretmenliği gibi küçük çocuklar ile uğraşı gerektiren mesleklere daha çok yakıştığını düşündüğünü belirtmiştir. Yakın çevresinde kadınların çoğunun ev hanımı olduğunu, çalışanların da diyetisyenlik ya da hemşireliği tercih ettiğini kendisinin asla diyetisyen olmak istemediğini belirtmiştir. Çalışmamıza katılan erkek hemşire öğrencilerinin geldikleri sosyo-kültürel çevrenin etkisiyle mesleklere yönelik oldukça tutucu davrandıkları ortaya çıkmıştır.

3.5. KATILIMCILARIN AİLELERİNİN ERKEK HEMŞİRELERE YÖNELİK TUTUMLARI:

1 numaralı katılımcı, ailesinin aslında kendisinin üniversitede öncelikli olarak mühendislik okumasını istediğini ifade etmiştir. Hemşirelik bölümünü kabullenmekte zorluk yaşadıklarını ilave olarak eklemiştir. **3 numaralı** katılımcı hemşirelik mesleğini tercih etmesini annesinin istemediğini ve

üniversite sınavına bir kez daha girmesini istediğini belirtmiştir. Fakat rehberlik öğretmeni olan babasının kendisinin bu mesleği tercih etmesinde önemli rol oynadığını ifade etmiştir. Babasının oğlunun erkek hemşire olmasını isteyip annesinin istememesi ve annesinin cinsiyetçi bir tutum takınması sosyolojik olarak ayrı bir çalışma konusudur. Bu doğrultuda “erkekleri de aslında bir kadın yetiştirir” sözünün ne kadar önemli olduğunu da bir kez daha doğrulamaktadır. Kaya vd. (2011) çalışmasında katılımcıların %36,8’i oğlunun hemşire olmasını istediklerini belirtmiştir. Bu kişilerin %89’u erkeklerin bu meslekte istihdam edilmesini olumlu bulmaktadır. Kocaer vd. (2004) gerçekleştirdiği “Hemşirelik Mesleğinde Erkek Üyelerin Yeri” adlı çalışmada Hemşire Yüksek Okulunda öğretim elemanlarının %38,6’sı erkek çocuğunun hemşire olmasını istemediklerini tespit etmişlerdir. Görüldüğü üzere bahsedilen araştırmalara dahil olan katılımcılar erkek hemşirelerin çalışmasını olumlu bulurken kendi oğullarının bu mesleğe yönelmesine gönüllü yaklaşmamaktadırlar. Fakat çalışmamızda aile desteğini almadan hemşirelik okuyan katılımcılarımız ile ailelerinin bizzat desteklediği katılımcılar da bulunmaktadır. **4 numaralı** katılımcı ailesinin kendisini bu mesleğe yönlendirdiğini çünkü kendisinden başka okuyan kardeşleri de olduğunu bu sebeple de hemşirelik mesleğinde çabuk iş bulabileceğini ve kardeşlerinin masraflarını bir an önce üstlenebileceğini belirtmiştir. **8 numaralı** katılımcı ise ailesinin de akrabaları ve arkadaşları gibi kendisi ile hemşire olacağı için dalga geçtiğini söylemektedir. Hatta ailesine ve çevresine “hemşirelik okuyorum” diyemediğini “sağlık okuyorum” dediğini belirtmiştir. **9 numaralı** katılımcı, ailesinin herhangi bir tepki vermediğini yeter ki kendisinin okuması yönünde isteklerini belirttiğini ifade etmiştir. **15 numaralı** katılımcının ailesi aslında kendisinin veterinerlik yazmasını istediklerini hemşire olacağını söylediğinde oldukça dalga geçildiğini ifade etmiştir. **17 numaralı** katılımcı ailesi içerisinde alay konusu olduğunu ifade etmiştir. Genel görüşmeler sonucunda hemşirelik okuyan erkek öğrencilerin aileleri genellikle orta ve alt ekonomik sınıfa ait olduklarından dolayı ekonomik kaygıları toplumsal

kaygılarına ağır basmakta ve çocuklarına yönelik herhangi bir baskı uygulamamaktadırlar. Baskı sadece aileler arasında çocuğa yönelik dalga geçme ve şakalar şeklinde olmaktadır. Bunun yanında oğullarının hemşirelik bölümünü kazanmalarını oldukça olumlu karşılayan ve destekleyen aileler de bulunmaktadır. **11, 6 ve 2 numaralı** katılımcılar, ailelerinin özellikle anne ve babalarının kendilerinin hemşirelik bölümünü kazanmalarına oldukça fazla sevindiklerini ifade etmişlerdir. Ailelerinin memnun olmalarından dolayı kendilerinin de oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

3.6. KATILIMCILARIN ÇEVRESİNİN (YAKIN ARKADAŞ VE AKRABA) ERKEK HEMŞİRELERE YÖNELİK TUTUMLARI:

2 numaralı katılımcı çevresinden bazı kişilerin “erkekten hemşire olmaz” fikrinde olduklarını ve bu nedenle kendisine bu durumu olumsuz bir tutum içerisinde ifade ettiklerini belirtmiştir. **3 numaralı** katılımcı arkadaşlarının hemşirelik mesleğini kadın mesleği olarak algıladığını ve kendilerinin asla bu bölümde okumak istemediklerini söylediklerini belirtmiştir. **4 numaralı** katılımcı hemşirelik bölümünü kazandığını söylediğinde kız arkadaşının, “erkekten hemşire mi olur?” diye güldüğünü kendisi ile alay ettiğini belirtmiştir. **7 numaralı** katılımcı aslında erkek arkadaşları arasında oldukça sert biri olarak tanındığı için hemşirelik bölümünü kazandığını arkadaşlarına söylediğinde arkadaşlarının kendisini garipsediklerini ve bu durumu olağan dışı karşıladıklarını ifade etmiştir. **8 numaralı** katılımcı akrabalarının ve arkadaşlarının kendisine hemşire olacağı için güldüklerini ve kendisi ile dalga geçtiklerini belirtmiştir. **9 numaralı** katılımcı, arkadaş ve akraba çevresinin hemşirelik okuduğunu öğrendiğinde şaşırıklarını ve garip karşıladıklarını belirtmiştir. Çünkü akrabaları ve sosyal çevresindeki insanların hemşirelik bölümünde erkeklerin okuduğunu bilmediklerini söylemişlerdir. **9 numaralı** katılımcı, arkadaş çevresinin de kendisine yönelik mesleği ile ilgili şakalar yaptığını belirtmiştir. **11 numaralı** katılımcı hemşireliğin kız mesleği olduğunu söyleyerek, arkadaşlarının kendisi ile dalga geçtiklerini ifade etmiştir. **14 numaralı** katılımcı özellikle aile büyüklerinin bu duruma karşı çıktığını fakat kendisinin onların sözünü dinlemediğini belirtmiştir.

13 numaralı katılımcının ise arkadaşları hemşirelik bölümünden mezun olduğunda rahatlıkla iş bulunabileceğini öğrendiklerinde kendisine olan bakışlarını değiştirdiklerini ve aslında en iyisini onun yaptığını söylediklerini belirtmiştir. İçinde yaşadığı bir topluluğun üyesi olan bireyin ailesinin ve çevresinin erkek hemşirelik ile ilgili görüşleri çok önemlidir. Emiroğlu'nun (2000) çalışmasında yükseköğrenim görmemiş erkekler hemşireyi beyaz elbiseler içinde kep takan, bayan kişi olarak tanımlamışlardır. Koç ve Sağlam'ın (2009) lise öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada da öğrencilerin büyük bir bölümü hemşireliği bir kadın mesleği olarak tanımlamışlardır. Fakat diğer yandan Ünsal ve arkadaşları (2010) çalışmalarında görüşülen kişilerin büyük bir bölümünün erkek hemşirelere bakışının olumlu olduğunu vurgulamışlardır (Emiroğlu 2000, Koç ve Sağlam 2009, akt., Kaya vd., 2011: 25). Çalışmalarda yıllar geçtikçe halkın erkek hemşireler daha fazla alıştığı ve olumlu bir gelişme ve değişme olduğu göze çarpmaktadır. Fakat katılımcılarımızın da belirttiği gibi bu geçiş kolay olmamakta ve çevreden hala tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir.

3.7. KATILIMCILARIN HEMŞİRE KAVRAMI VE HEMŞİRELİK MESLEĞİ İLE İLGİLİ TUTUMLARI:

2 numaralı katılımcı, bölüme gelmeden önce hemşireliği sadece iğne yapan insanlar olarak düşündüğünü, oysa aslında hemşireliğin çok sabır ve fedakarlık gerektiren bir iş olduğunu bunun yanında insanlarla iyi iletişim kurabilmenin de hemşirelikte önemli olduğunu belirtmiştir. Ders içeriklerinin ve uygulamalarının ağırlığının, çoğu öğrencinin bu bölümü bırakmasına neden olduğunu ifade etmiştir. **4 numaralı** katılımcı hastalarla yakın temas kurmanın hoşuna gitmediğini, kan alma ve bunun gibi yatalak hastalara bakımın ona göre olmadığını belirtmiştir. **4 numaralı** katılımcı hemşirelik mesleğini erkek olarak yapmanın toplumda herhangi bir statüsü olmadığını ifade etmiştir. İleride çocukları olduğunda babasının mesleği ile sıkıntı duyabileceklerini hatta babalarının hemşire olduğunu bile ifade edemeyeceklerini düşünmektedir. **11 numaralı** katılımcı, hemşirelik mesleğine lise dönemlerinde hiç sıcak bakmadığını ve bunu da “mülayimi kız karası anlamına geldiği gibi erkekten

de hemşire olmaz” sözleri ile dile getirmiştir. Diğer görüşülenler bu kadar sert ifadeler de bulunmasalar da hemşireliği maddi olanaklardan ve mezun olduklarında iş bulmalarındaki kolaylığından dolayı bu sürece alıştıklarını ve kabullendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çok azı da bu mesleği gerçekten sevdiği için tercih ettiklerini ve insanlara yardım etmenin onların hep hayallerindeki şey olduğunu söylemişlerdir.

Merhametli ve şefkatli olmak hem erkek hemşirelerde hem de kadın hemşirelerde vurgulanan ilk akla gelen en önemli özellik olarak ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinde şefkat, merhamet gibi duygular kadın ile bağlantılı duygular olarak ele alınırken, bu duygular geleneksel erkeğin hakim görüldüğü alanlardan uzak tutulurlar (McDonald, 2013: 570). Görüşülen erkek hemşire adayları hemşire deyince iyilik, yardımlaşma, hasta bakımı, faydalı olmak, güler yüzlü, merhametli, yardımsever, stres sahibi yorulan ve bunun yanında maddi açıdan iyi durumda olan insanın, akıllarına geldiğini belirtmişlerdir. Erkek hemşire adaylarının belirttikleri bu kavramlara bakıldığında kadınlık ile ilgili alanlar olarak toplum tarafından kabul edilen şefkatli ya da merhametli olma gibi kavramları kullanıldığı görülmektedir. Genellikle pembe yakalı işler ile birlikte kullanılan duygusal emek kavramında olduğu gibi devamlı güler yüzlü ve merhametli olmak katılımcıların hemşire tanımlarında mevcut özelliklerdendir.

3.8.KATILIMCILARIN HASTALARLA OLAN İLİŞKİLERİ VE TUTUMLARI:

Katılımcıların pek çoğu, hastalar ile staj yaptıkları sıralarda karşılaşmışlar ve bu karşılaşmalarında yaşadıkları tecrübeleri bizlere aktarmışlardır. Görüşülenlerin az bir kısmı staja çıkmadıklarını belirterek mevcut durumdan hareket ederek değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Erkek hemşireler özellikle kadın hastalıkları ile ilgili alanlarda ve kadın doğumda kadın hastalar tarafından kabullenilmemektedirler. Kadın hemşireler tarafından da erkek hemşirelerin sadece güç

gerektiren alanlarda olması gerektiği belirtilmiştir (Louve vd., 2010; Rochlen vd., 2009, akt. Liminana Gras vd., 2013: 137). Erkek hemşireler böylelikle kadın hastalıkları ile ilgili alanlardan uzaklaşarak belli alanlara doğru kaymışlardır (Liminana Gras vd., 2013: 137).

1, 2 ve 4 numaralı katılımcılar en çok kadın doğum alanında sıkıntı yaşadıklarını, hastaların kendilerini erkek oldukları için hemşire olarak değil doktor olarak algıladıklarını, kadın hastaların erkek hemşirelerden çekindiklerini, özellikle stajlarda kadın doğum ile ilgili çok fazla sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kadın hastaların erkek hemşireleri aynı odada gördüklerinde tepki verdiklerini ve dışarı çıkmalarını istediklerini söylemiştir. Polikliniklerin arasının paravanla ayrılmış olmasına rağmen yan tarafta kadın hastalıkları ile ilgili bir bölümde kadın hastanın erkek hemşirenin varlığından rahatsız olduğunu ve hastalığı ile ilgili doktora sözlü olarak bile bilgi vermek istemediğini söylemiştir. Katılımcılar Normal servislerde bile kadın hastaların kendilerine iğne yaptırmak istemedikleri için bazı zor durumlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tüm bunlara rağmen **4 numaralı** katılımcı zaman geçtikçe kadın hastaların erkek hemşirelere alışacağını söylemektedir. Bu bölümü ilk kazanan erkek hemşirelerin daha zor koşullarda görev yaptıklarını hatta kadın hastaların kollarını açıp tansiyonlarını bile onlara ölçtürmediğini söylemiştir. **5 numaralı** katılımcı kadın hastaların artık günümüzde eskiye oranla kendilerini daha çok kabullendiklerini düşünmektedir. Yaşadığımız yüzyıl gereği artık bu tip konuların cinsiyet açısından değil insani vasıflar ve güven düzeyinde ele alınmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir. Önemli olanın erkek ya da kadın hemşire olması değil aslında hastayla olan karşılıklı saygı ve güven olduğunu ifade etmiştir. **8 ve 9 numaralı** katılımcılar hastaların kendilerini erkek olduğu için doktor zannettiklerini belirtmişlerdir. Erkek hemşire olduklarını hastaların anlamadıklarını söylemiştir. Hastalardan “erkekten hemşire mi olur?” diye söylenenlerin çok olduğunu ifade etmiştir. Staj zamanı kadın bir hastanın tuvalete gitmesi gerektiğini söylediğini fakat kadın hastanın kendisini kabul etmediğini belirtmiştir. Yerine kadın bir hemşire

istemiştir. **16 numaralı** katılımcı tedaviye yardımcı oldukları kişinin hastalığına bağlı olarak tepkilerinin farklılaşabileceğini belirtmiştir. Erkek hemşire arkadaşının kadın doğum kısmından kovulduğunu ifade etmiştir. Genellikle görüşülenlerden aldığımız bilgiler doğrultusunda özellikle zamanla toplum tarafından erkek hemşirelerin daha çok kabullenildiğini söylemek mümkündür. Fakat diğer yandan özellikle kadın hastalıkları ile ilgili bölümlerde oldukça sık problem yaşamaktadırlar. Hala hasta belli konuları mahrem olarak görmekte ve ona göre davranmaktadır. Kaya vd. (2011) çalışmalarında da katılımcıların %47,3'ü erkek hemşirelerin bakım vermesinden çekineceğini belirtmişlerdir. Taşçı (2007) çalışmasında kadın doğum hastalarının erkek hemşirelerden çekindiklerini tespit etmiştir ve bu hastaların erkek hemşirelerin başka servislerde çalışabileceğini ama kadın hastalıkları ve doğum ile ilgili servislerde onların bulunmasının rahatsız edici olduğunu söylemişlerdir.

3.9.KATILIMCILARIN KENDİLERİNE HEMŞİRE ADI İLE HİTAP EDİLMESİNE KARŞI TUTUMLARI:

Amerika Louisiana Hastanesi Hemşirelik Direktörü ve Erkek Amerikan Hemşireler Meclisinin sekreteri olan Heber ve aynı enstitüde çalışan Doktor Heasley erkeklerin çoğunun “nurse” “hemşire” ismi nedeni ile yalnızca bu mesleği seçmediğini ve erkek hemşirelerin sayısının %5'i geçmediğinin belirtmişlerdir (Marsyville (2002, akt. Kocaer vd., 2004: 28). Marsyville (2002), meslek adının daha evrensel bir isim olan “medics” “tıpçı ya da sağlıkçı” ile değiştirilmesinin erkekler için kabullenilmesi daha kolay bir süreç olacağını belirtmiştir (akt. Kocaer vd., 2004: 28). Çalışmamızda bu tür bulguları destekleyen ve desteklemeyen sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı kendilerinin hastalar tarafından hemşire diye çağırılmalarının normal olduğunu belirtmişlerdir ve kendilerine bu adla hitap edilmesi gerektiğini de çoğu görüşülen ifade etmiştir. **1 numaralı** katılımcı, kendisine hemşire denmesini normal karşıladığını fakat çevresindeki hastaların kendisine “hemşir misiniz?” diye sorduklarında “hayır ben hemşireyim” diye cevap verdiğinde hastaların hemşire kavramını kadın ile

ilişkilendirdiklerini ve tebessüm ettiklerini belirtmiştir. **4 numaralı** katılımcı dışarıda kendilerine hemşire olarak seslenilmesini istememektedir ama hastane ortamında hemşire olarak kendisinin çağrılmasında herhangi bir sıkıntı duymamaktadır. **5 numaralı** katılımcı, kendilerine hemşire diye hitap edilmesinde herhangi bir sıkıntı görmemektedir. Yalnızca esas önemli olanın kendilerine gösterilen saygı olduğunu ifade etmiştir.

Rajacich ve diğerlerinin (2013:76)'in çalışmasında da erkek hemşirelerin birçoğu kendilerini sadece hemşire diye çağrılmasını istemektedirler. Erkek hemşire ya da başka kelimeleri ayrımcılık olduğu gerekçesi ile istememektedirler. Aynı şekilde, doktorlara “kadın doktor” ya da “erkek doktor” denmediği gibi kendilerine de sadece hemşire denmesi onlara anlamlı gelmektedir.

Çalışmamızda bazı katılımcılar bu görüşün tersini de savunmuşlardır. **6 numaralı** katılımcı kendisine hemşire olarak değil kendi ismi ile hitap edilmesini ve çağrılmasını istediğini belirtmiştir. **8 ve 11 numaralı** katılımcı kendisini hemşire diye çağrılmasına karşı olduğunu bunun yerine hemşir denilmesini tercih ettiğini belirtmiştir. Hemşire kelimesinin kadınlığı çağrıştırdığını düşünmektedirler. Genel olarak erkek hemşireler, hemşire kelimesinin aslında toplum tarafından “kadınlık” ile eş tutulduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında temel konunun kendilerine nasıl hitap edildiğinden çok kendilerine gösterilen saygı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılarımızın görüşleri arasında isim konusunda tam bir netlik bulunmamaktadır. Bazıları kendilerine hemşire denmesinde bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtirken, bazıları da kendilerine hemşir ya da başka erkek çağrışımli isimler ile hitap edilmesini istediklerini belirtmişlerdir. Ünsal vd., (2010) çalışmalarında katılımcıların erkek hemşireleri ne şekilde çağıracakları ile ilgili tam bir kafa karışıklığı içerisinde olduklarını ve katılımcıların hemşir, hemşirmen, hemşbay vb. gibi tam dokuz farklı şekilde erkek hemşireleri çağırduklarını tespit etmişlerdir. Bu ifadelerin arasında en çok hemşir kelimesi kullanılmaktadır fakat Türk Dil Kurumuna göre hemşir kelimesinin hiçbir anlamı bulunmamaktadır.

Aslında hemşirelik bir mesleği, hemşire ise bu mesleği yapan kişiyi ifade etmektedir. Hemşire tanımları arasında hemşirelik mesleğini yapan kadın şeklinde bir tanım bulunmamaktadır. Dolayısı ile hemşirelik mesleğini yapmaya hak kazanan kişi, ister kadın ister erkek olsun hemşiredir. Erkek hemşirelere farklı meslek isimleri verme arayışı hemşirelik mesleğinde cinsiyetçi sorunların daha da artmasına neden olabilecektir (Kaya vd., 2011: 28).

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından dayatılan ve beklenen erkeklik ve kadınlıkla ilişkilendirilmiş sosyal ve kültürel değerleri içerdiği gibi aynı zamanda sosyalizasyon sürecinde içselleştirilir ve aktörlerin benliklerinin bir parçası haline gelir. Sosyalizasyondan ve sosyal bağlamdan çıkarılan kavramın toplumdaki yansıması kadına ve erkeğe atfedilen rollerden oluşur. Bu roller bütün toplumlarda kodlanan davranışları göstermektedir. Her kültürün kabul ettiği cinsiyet kimlikleri vardır. Bir kültürün sosyal değerleri bir erkeğin ve bir kadının nasıl görünmeleri, davranmaları ve birbirleri ile ilişkilerin nasıl olması gerektiğini gösterir. Altusser'e göre (1989) bir toplumsal formasyonda insanlar kendilerini önceden belirlenmiş ilişkiler içinde bulurlar. Toplumsal formasyonun pratikleri içinde insanların oynayacakları roller de önceden çizilmiştir (akt. Uluyağcı ve Yılmaz, 2007: 143-144). Bu bakış açısı ile erkek hemşirelerin kendi toplumsal algılarını ve toplumsal rollerini incelemek sosyolojik olarak oldukça önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenildiği ilk yer aile, sonra okul, iş ve arkadaş çevresi olmaktadır. Belli bir yaşa kadar toplumsal cinsiyet bilinci ile sosyalizasyon sürecinden geçen birey üniversite yıllarına geldiğinde karşı cinse olan davranış kalıplarını zor da olsa değiştirebilmektedir. Değiştirmek için caba sarf eden bireylerde toplum içinde bazı engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller arasında kanunlar ve yasalar olabildiği gibi (Örneğin erkeklerinde hemşire olabileceklerine ait yasa Türkiye'de yılında çıkararak hemşirelik mesleğinde erkeklerinde yer almasına olanak vermiştir.) bireyin arkadaş ve aile çevresi de önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmamızda da erkek hemşire adayları özellikle arkadaş çevrelerinden yoğun bir eleştiri aldıkları, şakalara ve alaylara maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Meslekler toplumun yüklediği cinsiyet kalıpları ve ayrımlarına göre şekillenmektedirler. Hemşirelik mesleğinin erkekler tarafından yapılması, toplumsal cinsiyet kalıplarının meslek seçiminde oynadığı rol anlamında tersine bir durum yaratmaktadır. Hemşirelik genel olarak bütün toplumlarda kadına atfedilen bir meslek

olarak görülmekte, mesleğin gerektirdiği özellikler de kadına atfedilen özelliklerle bağdaştırılmaktadır. Günümüzde bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yavaş da olsa erkeklerin de hemşirelik mesleğini seçtiği görülmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi gençlerin geleceğe yönelik ekonomik kaygılarıdır. Erkeklerin bu mesleği seçmesinin, toplumsal cinsiyet kalıplarının bir ölçüde esnetildiğinin bir göstergesi olarak kabul etsek de, genel anlamda mesleği seçen öğrencilerin mesleğe atfedilen özellikler konusunda bir bocalama ve çatışma yaşadıkları görülmektedir. Görüşülen erkek hemşire adaylarının birçoğu aslında sadece maddi etkenler nedeni ile hemşire olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Toplumda yaşanan ekonomik, kültürel, politik değişimler, var olan toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıplarının kısmen değişmesini ve aşılmasını sağlasa da tamamen ortadan kaldıramamakta ve hatta bu kalıplar kendisini değişime uyarlamaktadır. Yavaş da olsa erkeklerin de meslek seçiminde tercih ettiği bir alan olmaya başlayan hemşirelik de mesleğe atfedilen özellikler anlamında kendisini bu değişime uyarladığı görülmektedir. Çalışmamızda erkek öğrencilerin, mesleğe atfedilen kadınsı özelliklerin yerine erkeksi özellikleri ön plana çıkardıkları ve hemşirelik mesleğini “güçlü olmak” ile özdeşleştirdikleri görülmektedir.

Kadın ve erkek arasında üretilen ayrımcılığın çalışmamızda yapılan görüşmelerde yinelendiğini söylemek mümkündür. Hastalık ve tıp bilimlerinin cinsiyet üstü bir alan olması beklense de görüşülen öğrencilerin hastalarla ilgilenmek konusunda kadın ve erkeği ayırdıkları ve mahrem bölgelerin görüldüğü bir durumda kadın hastalara kadın, erkek hastalara erkek hemşirenin bakması gerektiği düşüncesinin yaygın olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak hemşirelik bölümünde öğrenim gören erkek hemşire adayları, toplumun yüklediği cinsiyetçi kalıpların farkındadırlar ve toplumsal yaşamda bu kalıplar nedeni ile birçok zorlukla

karşılaşmaktadırlar. Fakat kadın hemşireler ile fiziki güce dayalı iş bölümü yaparak, (hasta kaldırma erkek işi, iğne ve serum takma kadın işi vb.) ya da cinsiyete göre hastaları paylaşarak bu zorluklar ile baş etme stratejileri geliştirmişlerdir.

SUMMARY

The socio-cultural division of sexual identity and its categorization by the society is a subject matter of sociology. Different meanings are attributed to sex in the social sphere. These different meanings present specific behavior patterns and forms of relationships to individuals by being reorganized through the construction process of the society. It is also difficult to change these constructed meaning and values as it is difficult to establish them and to make them adopted by the society. The sexuality patterns that are learned through the socialization process have an important role in future lives of individuals. The family where socialization first takes place and then the entourage where socialization is shaped and fixed have an important role in expectations and attitude of individuals. Unfortunately when an individual who is not socialized with a gender consciousness comes to university years, it is difficult to change his/her behavior patterns. According to this research candidates of male nursing are faced with jokes concerning the femininity of this profession. On the other hand, it is detected that families, especially mothers, of male nurses that we interviewed do not have a positive attitude towards their sons' choice concerning this profession. The gender patterns of the society affect every phenomenon in the culture. And one of these phenomena is profession. Professions are shaped through the gender patterns and discriminations ascribed by the society. Almost in all societies there is a division of professions based on gender. The profession of nursing that is exposed to such sexual discrimination is seen as a women profession in many societies. In our paper, it is aimed to determine the profession perception of male students who are studying nursing within the context of gender. With this aim, interviews are conducted with 17 male students that study nursing. The interviews conducted are sociologically analyzed and evaluated by concealing the names of the participants. Most of the male candidates of nursing that we interviewed stated that they wanted to become nurse because of financial reasons. For, in Turkey, because of changing conditions of work and economics,

employment to professions like engineering, which is mostly seen as a working area for males, is very difficult. Another important aspect of our study is about the perception of strength. Similar results are also detected in domestic and foreign studies that we examined. In the profession of nursing, there are still some sexist attitudes concerning issues that require physical strength like laying or lifting male patients. For instance, it is preferred that tasks that require physical effort are carried out by male nurses while more sensitive tasks are carried out by female nurses. As a result, it is possible to claim that the discrimination between man and woman also detectable in interviews conducted in our study. Even though it is expected that the sciences of medicine and physic should be beyond gender, it is seen that students interviewed are distinguishing male and female patients, and think that in cases where intimate bodily parts are seeable, male nurses should look after male patients and female nurses should look after male patients.

KAYNAKÇA

- Berktaş, F. (2012). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Clow, K. A. ve Ricciardelli, R. (2014). Attitudes and Stereotypes of Male and Female Nurses: The Influence of Social Roles and Ambivalent Sexism. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, Vol. 46. No.3, 446-455.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Cem Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Kocabeyoğlu, T., Çetin, S. (2013). Hemşirelik Mesleğinin Toplumdaki İmajının Belirlenmesi. *F.N. Hemşirelik Dergisi*, Cilt:21, Sayı: 3, 147-153.
- Dewan, S. and Gebeloff, R. (2012, 20 Mayıs). More Men Enter Fields Dominated by Women. http://www.nytimes.com/2012/05/21/business/increasingly-men-see-success-in-jobs-dominated-by-women.html?_r=1
- Evans, J. (2004). Men Nurses A Historical And Feminist Perspective, Nursing And Health Care Management And Policy. *Journal of Advanced Nursing*, Volume 47, No, 3, pp, 321-328.
- Fisher, M. (2011). Sex Differences in Gender Characteristics of Australian Nurses and Male Engineers: A Comparative Cross-Sectional Survey. *Contemporary Nurse*, 39(1), 36-50.
- Howe, L. K. (1977). *Pink Collar Workers*. Canda: Longman Canada Limited.
- Kavurmacı, M., Küçüköğlü, S. (2014). Erkekler Neden Hemşire Olmak İstiyor. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, 1-5.
- Kaya, N., Turan, N., Öztürk, A. (2011). Türkiye’de Erkek Hemşire İmgesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Sayı: 8, Numara: 1, 16-30.
- Kmec, J. A., (2008). The Process of Sex Segregation in a Gender Typed Field: The Case of Male Nurses. *Sociological Perspectives*, Vol: 51, No: 2, 259-279.

- Kocaer Ü., Öztop T., Usta N., Gökçek D., Bahçecik N., Öztürk H., Paslı E. (2004). Hemşirelik Mesleğinde Erkek Üyelerin Yeri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, Sayı: 7, Numara: 2, 23-29.
- Liminana-Gras, R., Sanchez-Lopez M.P., Saavedra-San Roman, A. I., Corbalan-Berna, F. J. (2013). Health and Gender in Female-Dominated Occupations: The Case of Male Nurses. *The Journal of Men's Studies*, Vol. 21, No.2, Spring, 135-148.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McDonald, J. (2013). Conforming to and Resisting Dominant Gender Norms: How Male and Female Nursing Students Do and undo Gender. *Gender, Work and Organization*, Vol: 20, No:5, 561-579.
- Rajaich, D., Kane, D., Williston, C., Cameron, S. (2013). If They Do Call You A Nurse It Is Always A Male Nurse: Experiences Of Men in the Nursing Profession. *Nursing Forum*, Volume 48, No:1, January-March, 71-80.
- Rezaei, M., Salsali, M., Mohammadi, E. (2012). Nursing Image: An Evolutionary Concept Analysis. *Contemporary Nurse*, Volume, 43, No: 1, 81-89.
- Scott, J. W. (2007). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*, Aykut Tunç (Çev.). İstanbul: Kılıç Agora Kitaplığı.
- Taşçı, K. D. (2007). Kadın Doğum Servislerinde Yatan Hastaların Erkek Hemşireler Hakkındaki Düşünceleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt:10, Sayı: 2, 12-19.
- TÜİK (2013), www.tuik.gov.tr
- TÜİK, (2015). *Rakamlar Ne Diyor? 2015*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. ISBN 978-975-19-6453-3.
- Uluyağcı, C., Yılmaz, A. (2007). Televizyon Reklamlarında Çocuğa İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Sayı: 6, 141-157.

Ünsal, A., Akalın, İ., Yılmaz, V. (2010). Farklı Meslek Çalışanlarının Erkek Hemşirelere İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, 422-431.

Zamanzadeh, V., Arman, A., Valizadeh, L., Keogh, B., Monadi, M., Negarandeh, R. (2013). Choosing and Remaining in Nursizng: Iranian Male Nurses Perspectives. *Contemporary Nurse*, Volume, 45, No: 2, 220-227